Oponentsky posudok pre habilitačné konanie pedagóga VŠVU Mgr. art. Michala Tornyaia, ArtD. v odbore habilitačného konania Dizajn

prof. dr hab. Tomasz Bierkowski

Na základe rozsiahleho habilitačného spisu, ktorý predložil na posúdenie Mgr. Art. Michal Tornyai, ArtD. som dospel k záveru, že je veľmi skúseným dizajnérom aj pedagógom. Tieto dve činnosti pán Tornyai efektívne kombinuje a vytvára medzi nimi prepojenia, čím prospieva tak didaktike vedenej na VŠVU, ako aj svojej dizajnérskej praxi. Okrem toho je pán Michal Tornyai aktívny v oblasti profesionalizácie, šírenia a rozvoja dizajnérskej disciplíny na Slovensku. Okrem iného je zakladajúcim členom Únie grafických dizajnérov Slovenska a aktívnym prispievateľom a členom organizácie Čierne diery.

Michal Tornyai bol za svoje návrhy aj vysoko ocenený. Za dvadsať rokov svojej činnosti získal osem štátnych cien, všetky v posledných štyroch rokoch (vrátane Národnej ceny za komunikačný dizajn). Pán Tornyai je tiež citovaný aj v mnohých národných a medzinárodných vedeckých a populárnych štúdiách. Zúčastnil sa najvýznamnejších výstav a súťažiach zameraných na tvorbu písma a dizajn publikácií v krajinách Vyšehradskej štvorky. Medzi významné výstavy patria E-A-T, Národná cena za dizajn, Najkrajšie knihy Slovenska.

Portfólio pána Michala je bohaté, rôznorodé z hľadiska témy a realizácie. V jeho realizáciách je vidieť otvorenosť voči všetkým druhom dizajnérskych výziev. Je možné konštatovať, že pán Tornyai tieto výzvy programovo vyhľadáva prostredníctvom praktického konania.

Pri analýze dokumentácie pána Mihala Tornyaia som si však všimol jeden, ale podstatný deficit. U takého pedagóga a dizajnéra, akým je pán Tornyai, ktorý pôsobí v mnohých oblastiach už 20 rokov, evidentne chýbajú akékoľvek vedecké a odborné publikácie (Publikované odborné práce a pedagogické publikácie (Publikované učebné texty). Príprava publikácií, ich šírenie medzi odborníkmi a sprístupňovanie širšej verejnosti je základnou súčasťou akademickej činnosti. Je to povinnosťou každého výskumného a pedagogického pracovníka vysokoškolskej inštitúcie, aj keď pôsobí na vysokej škole výtvarných umení.

Michal Tornyai nepatrí k početnej, ak nie dominantnej skupine dizajnérov písma zameraných na tvorbu len formálne dobrých znakových systémov. Učí a praktizuje dizajn písma vždy v kontexte: médií, komunikačných cieľov, obsahu a komunikačnému kontextu. Výstižné je autorovo tvrdenie:

„v mojej profesionálnej praxi nejde primárne o dizajn písma ako produkt, ale o využitie dizajnu písma ako zručnosti na dosiahnutie cieľov alebo zámerov stanovených v návrhoch“.

Prístup pána Tornyaia v oblasti použiteľnosti dizajnu písma možno vyjadriť krátkou vetou „písmo na mieru“. Nie je to len slovné vyhlásenie autora. Práve tieto vlastnosti a výrazy sa objavujú takmer vo všetkých návrhoch písma ktorých je autorom, ako aj v jeho realizáciách letteringu: či už je to lettering na náhrobný kameň alebo lettering na obálku či chrbát knihy. Najdôležitejšie však je, že tento autorov prístup je v jeho praxi jasne viditeľný. Až na jednu výnimku pán Michal vytvára realizácie, ktoré skutočne zodpovedajú zásadám písmotvorby primeranej kontextu, komunikačnému zámeru a špecifikám užívateľov.

V oblasti vzdelávania Michal Tornyai predkladá logicky štruktúrovaný, komplexný systém vzdelávania dizajnu písma v spojení s dizajnom publikácií. Autor plánuje do vzdelávacieho programu zaviesť aj využitie letteringu v praxi v rámci dizajnu identifikácie produktov (vytvárania letteringu na produktovú identitu). Je to dôležité prinajmenšom z troch dôvodov: pán Tornyai tak realizuje svoju požiadavku učiť dizajn písma a písmo „na niečo“, na konkrétny účel. Po druhé, vytvára ďalší prvok medzipredmetového prepojenia v rámci učebného plánu Odboru dizajn. A po tretie, otvára sa tým vzdelávacia cesta pre dizajn identifikácie produktov a – možno v budúcnosti – aj pre dizajn informácií na produktoch (packaging)

Ďalšou dôležitou myšlienkou, ktorou sa Michal Tornyai pri svojej pedagogickej činnosti riadi, je kritický prístup k dizajnu písma. Podľa pána Michala ide o kladenie otázok o použiteľnosti, funkčnosti čitateľnosti a kultúrnom kontexte písma. Okrem iného s týmto cieľom presadzuje vzdelávanie v oblasti dizajnu písma s výraznou podporou teórie. Otázky ako čitateľnosť písma, vplyv technologických zmien, kultúrne a sociálne vplyvy na vývoj písma by mali výrazne figurovať v učebných programoch budúcich dizajnérov. S ohľadom na to je pre pána Tornyaia dôležité, aby sa pri vzdelávaní typografie a projektovania písma opieral o poznatky z oblastí kognitívnej psychológie, neurovedy, lingvistiky, sociológie, antropológie. Nie je čo dodať, nie je čo vziať.

V učebných plánov pán Tornyai taktiež stanovuje jasné a racionálne vyargumentované hranice medzi jednotlivými stupňami vzdelávania. Pre mňa je veľmi dôležité, že jasne rozlišuje medzi bakalárskym a magisterským programom a medzi magisterským a doktorandským programom. V tom druhom pán Tornyai – veľmi správne – kladie dôraz na výskumné projekty v oblasti dizajnu písma a typografie. V tejto súvislosti vidí pán Tornyai širokú škálu tém, ako napríklad: formulovanie teoretických téz o typografii a dizajne písma, skúmanie čitateľnosti, ale aj definovanie konkrétnych autorských, originálnych výskumných problémov. Gratulujem

pánovi Tornyaiovi k otvorenému, systematickému a holistickému prístupu k vzdelávaniu v oblasti typografie a dizajnu písma.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti konštatujem, že pán Mgr. Art. Michal Tornyai, ArtD. si plne zaslúži umelecko-pedagogický postup a udelenie titulu „docent“ v habilitačnom odbore Dizajn.

prof. dr hab. Tomasz Bierkowski
27.9.2024